

Криворотенко А. Ю., викладач кафедри хореографії та
художньої культури, аспірант
Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ
ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ХОРЕОГРАФІЇ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ
З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті описано сутність творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії. Виокремлено педагогічну складову творчої індивідуальності майбутнього педагога-хореографа. Розкрито мету і завдання хореографічної освіти дітей. Розглянуто танцювально-рухові імпровізаційні техніки, що можуть використовуватися у процесі педагогічної діяльності. Здійснено аналіз досвіду застосування вправ імпровізаційного характеру на хореографічних заняттях із дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Ключові слова: *творча індивідуальність, майбутній вчитель хореографії, мета хореографічної освіти дітей, завдання хореографічної освіти дітей, танцювально-рухові імпровізаційні техніки, заняття-подорожі.*

Нині вітчизняна мистецька освіта перебуває на етапі євроінтеграції, що передбачає зміни, перетворення та інновації. Суспільство потребує ініціативних та креативних педагогів, котрі «йдуть в ногу з часом» та сміливо експериментують у педагогічній діяльності, творчо поєднуючи традиційні та інноваційні форми й методи навчання та урізноманітнюючи освітній процес через призму своєї індивідуальності.

Проблема творчої індивідуальності досліджувалася у працях багатьох вчених. Взаємозв'язок свідомості та емоцій людини у контексті розвитку її індивідуальності найбільш точно описує галузь психології. Основою

психологічних досліджень її природи є праці Б. Ананьєва, В. Мерліна, Ю. Орлова та інших учених.

Деякі вітчизняні праці висвітлюють творчу індивідуальність вчителя (Л. Мільто, О. Отич та ін.), фахову підготовку майбутнього педагога-хореографа (Л. Андрощук, Т. Благова та ін.), вплив танцювальної діяльності на розвиток дитини (В. Богута, О. Мартиненко та ін.), новітні техніки танцювально-рухового імпровізаційного характеру (С. Ліпінська, О. Маншилін та ін.). Проте застосування танцювально-рухових імпровізаційних технік у процесі хореографічних занять із дітьми потребує більш детального вивчення.

Проаналізувавши численні дослідження, творчу індивідуальність майбутнього вчителя хореографії визначаємо як сукупність таких особливих анатоμο-фізіологічних та психологічних рис, властивостей та якостей особистості, які у процесі творчої навчально-виховної та педагогічної діяльності перетворюються та в подальшому допомагають нестандартно мислити, яскраво проявляти себе у різних сферах та креативно розв'язувати різноманітні ситуації унікальним чином. У структурі творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії можна виокремити виконавську, балетмейстерську та педагогічну складові. Адже усі ці вміння та навички – технічно виконувати танцювальні рухи, створювати хореографічні композиції та методично вірно навчати майбутні покоління прекрасному мистецтву танцю – необхідні для успішної самореалізації майбутнього педагога-хореографа.

Як зазначає А. Шевчук, метою хореографічної освіти дітей від 3 до 7 років є сприяння індивідуальному становленню особистості дитини під впливом цінностей хореографічного мистецтва, у процесі власної мистецько-практичної діяльності, взаємодії з педагогом і дитячим колективом, формування елементарних основ хореографічної культури, а також збалансування у дитини фонду її бажань та можливостей [3, с. 10].

Хореографічна освіта дітей має низку виховних, освітніх та розвивальних завдань, що реалізуються у процесі навчання дітей мистецтву танцю. Зокрема,

виховання життєтворчих, естетичних, морально-етичних, соціально-емоційних, вольових засад особистості дитини, позитивних особистісних якостей, формування системи уявлень, понять, знань про синкретичну та синтезовану сутність хореографічного мистецтва, емоційно-образну пластику і виразні танцювальні рухи як спеціальну мову хореографічного мистецтва, вироблення в дитини життєрадісного емоційно-вольового стану як домінуючого під час виконання танців і рухів та у щоденному житті тощо [3, с. 11-12].

Зміни сучасного світу потребують пошуку інноваційних методів навчання, які допомагають реалізувати творчий потенціал та сформувати творчу індивідуальність майбутнього вчителя хореографії. Такими методами є усвідомлений рух, спонтанна композиція, імпровізація, дзеркальні техніки, Лабан-аналіз та інші. Саме вони сприяють глибокому самоусвідомленню, гармонізації тіла, емоцій та свідомості і допомагають успішній самореалізації у педагогічній діяльності.

Танцювально-рухові імпровізаційні техніки широко застосовуються у процесі підготовки майбутнього вчителя хореографії, зокрема під час проходження педагогічної практики. Оскільки провідним видом діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку є гра, то такі вправи допомагають зробити заняття хореографією більш веселими, цікавими та зрозумілими для них.

На початку заняття доцільно проводити вправу «*Рухове привітання*». Діти разом із вчителем стоять у колі і по черзі виконують певний рух, а всі інші його повторюють. Таким чином, учасники приймають та розуміють кожного, налаштовують комунікацію в групі через рух, що дуже корисно, адже для дітей надзвичайно важливо бути почутим і побаченим, як однолітками, так і педагогом. Як показує досвід, на перших заняттях діти наслідують одне одного в рухах, не відокремлюються від групи, а пізніше – починає проявлятися їх індивідуальність, кожен учасник показує зовсім інший, власний рух, ще цікавіший та складніший, ніж попередній.

Вправа «*Цілісність тіла*» навчає дітей розуміти своє тіло, гармонізувати його. Вона полягає у перебільшенні та применшенні значення тієї чи іншої частини тіла та допомагає дітям із низькою самооцінкою. Учасникам пропонується танцювати по черзі кожною частиною тіла (головою, плечима та грудною клітиною, ліктями, кистями, животом, колінами, стопами), уявляючи їх спочатку дуже великими, а потім дуже маленькими. Після виконання вправи необхідно запитати в дітей, як їм сподобалося рухатися найбільше, що не сподобалося тощо. Це допомагає діагностувати стан кожної окремої дитини.

Вправа «*Чарівник*». Дітям пропонується уявити, що кожна частина тіла – це своєрідний чарівник, який може рухатися окремо і вести за собою все тіло. Учасники танцюють за головою, руками, ногами тощо. Після цього пропонується танцювати усім тілом разом, але змінюючи якість руху за командою: повільно, швидко, тісно, вільно, важко, легко, гірко, солодко, кисло, смачно, несмачно, жарко, холодно тощо. Таким чином, вдається побачити та проаналізувати вміння дітей розрізняти відчуття, адекватно сприймати та відтворювати інформацію через рух.

Гра «*Тваринки*» передбачає наслідування руху різних тварин. Пропонується рухатися як черепаха, гепард, слон, заєць, їжак, крокодил, кішка, собака, змія тощо. Важливо чергувати тварин за Лабан-категоріями, враховуючи простір, час, вагу та зусилля. Після цього можна запропонувати кожній дитині окремо показати певну тварину, а всім іншим – відгадати її.

Необхідно навчити дітей розрізняти свої емоції та адекватно й безпечно їх виражати, адже це сприяє самоусвідомленню та успішній соціалізації. Найкраще тут допомагає «*Гра у настрій*». Діти разом із учителем стоять у колі, кожен учасник по черзі виходить у центр і показує рухами й мімікою певний настрій, а всі інші його відгадують. Зазвичай діти показують власний настрій у цей конкретний момент, а не вигадують якийсь інший, тому варто звернути більшу увагу на тих дітей, що почувуються сумними чи злими, та знайти адекватне вираження цих емоцій.

Для вираження агресії учасників можна розподілити на пари і запропонувати зімітувати бійку, «як у кіно», уповільнено, не торкаючись один одного. Або уявити, що навкруги желе, у якому дуже важко рухатися. Агресія буде виражатися вже у процесі руху, адже значне уповільнення потребує більше зусиль. Також можна запропонувати голосно поплескати в долоні чи потупати ногами, що також допоможе вивільнити емоцію.

Для трансформації суму в радість необхідно переключити увагу дітей на щось веселе, запропонувати порухатися, як швидка тварина, чи уявити себе героєм мультфільму. Ефективною для зміни настрою та налагодження комунікації є гра «*Мавпочка у магазині дзеркал*». Дітям пропонується поділитися на пари: один учасник – «мавпочка», інший – «криве дзеркало», котре відображає кожен рух дуже великим, дуже маленьким чи зовсім викривленим.

Після кожної активної вправи необхідно заспокоїти дітей та налаштувати їх на подальшу роботу чи на завершення заняття. Саме тому ефективною є техніка «*Виростає квітка*». Дітям пропонується показати, як із насіння поступово виростає та розквітає квітка (із положення сидячи повільно піднятися, розкрити руки в сторони), потім коливається на вітрі (нахилитися вправо-вліво кілька разів зі звуком «Шшш...»), який імітує шум вітру), а наприкінці – вдихнути аромат квітки (кілька разів глибоко вдихнути і видихнути). Так відновлюється дихання, нормалізується фізичний та емоційний стан.

Ці вправи можна застосовувати між основними видами роботи на занятті хореографією чи безпосередньо через них виконувати розминку та вивчати нові танцювальні елементи. Найважливішим є уміння зацікавити кожну дитину мистецтвом танцю та викликати у неї позитивні емоції, тому необхідно застосовувати нестандартні форми проведення, наприклад, заняття-подорожі: «Подорож у казку», «Подорож країнами світу», «Морська подорож», «Подорож до космосу» та інші. Для кожного руху чи танцювальної комбінації можна вигадати цікаву назву, яка б асоціювалася у дитини із навколишнім світом і

викликала певні емоції, та підібрати відповідну музику. Таким чином, можна сформувати нові нейронні зв'язки (музика-рух-емоція).

Отже, танцювально-рухові імпровізаційні техніки сприяють фізичному, емоційному, інтелектуальному та творчому розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. У процесі їх виконання діти не лише навчаються танцювати, а й налагоджують комунікацію в групі, адекватно та безпечно виражають свої емоції, борються зі страхами, розвивають уяву та фантазію. Практична діяльність сприяє формуванню творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії та реалізації її педагогічної складової, адже на занятті з дітьми часто доводиться діяти спонтанно: вигадувати нові креативні, цікаві для них, методи і форми роботи та швидко й ефективно вирішувати різноманітні педагогічні ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Липинская С. Как вернуть себе Себя Настоящего? Киев, 2013. 296 с.
2. Психология индивидуальности: Новые модели и концепции. Под научной редакцией Старовойтенко Е. Б. и Шадрикова В. Д. Москва, 2009. 426 с.
3. Шевчук А. Дитяча хореографія. Київ, 2008. 128 с.